

Az irodalmi diszkurzus mint az értelmezést szűkítő befogadási mechanizmusok sora? A magyar irodalomtudomány és irodalmi szféra diszkurzusanalízise

Nyerges Csaba

ELTE BTK

nyergescs55@gmail.com

Az utóbbi évtizedben egyre több tudományos igényű kutatás foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy az ún. angolszász politizáló elméleteket² hogyan vették át a vasfüggöny lebomlása után a kelet-európai államok. Edward Said utazóelmélet-elmélete³ az 1982-es megjelenése óta a régióban is elterjedt. Said szerint minden humántudományos elmélet egy adott társadalmilag szituált helyzetre adott válaszként érthető meg elsősorban. Ezek a politizáló elméletek Magyarországra hirtelen és egyszerre érkeztek el, így a Gender Studies és a Cultural Studies kontribúciói és felfedezései sokszor egymásba fonódva váltak ismertté hazánkban. Kevés átfogó igényű megállapítást lehet tenni a kelet-európai régió befogadási stratégiáiról, egyvalami mégis közös vonásokat mutat: a posztszocialista államokban a Gender Studies többek között politikai elhivatottsága miatt jelentős szkepticizmust és néha elutasítást váltott ki, miközben hamar elterjedt és sok szempontból átfőrt az itteni kutatók megközelítési módjait. Horváth Györgyi alapvető művében azt a kérdést járja körül, hogy a megnevezett irányzatok sokszor miért depolitizáltak és újrakontextualizálva nyertek teret a régióban és hazánkban.⁴

Kutatásomban a felvázolt gondolatok segítségével hívásával azzal a kérdéssel foglalkozom, hogy milyen tudományos és kritikai attitűdök, stratégiák jellemzik a magyar befogadási mechanizmusokat olyan szövegek vizsgálatakor, amelyek kimondottan a narratív szubjektum identitását és szexualitását helyezik a középpontba. Feltételezésem szerint nemcsak ezen szépirodalmi szövegek visszatérő motívuma a nyelvkérés, hanem a magyar irodalomtudomány is – úgy tűnhet – keresi saját nyelvét ahhoz, hogy ezekhez a művekhez minél használhatóbb értelmezési kulcsokat és elméleti háttérrel találjon. Előadásomban elsőként felvázolom, hogy a Gender Studies hogyan érkezett meg a kelet-európai régióba és Magyarországra, majd Rakovszky Zsuzsa, Nádasdy Ádám és Kiss Tibor Noé szövegeinek recepcióját elemezve illusztrálom a magyar befogadási mechanizmusok jellemzőit. A kutatás tehát azt igyekszik feltérképezni, hogy a magyar irodalmi és irodalomtudományos szféra saját maga útját állja-e, amikor ilyen szövegekkel találkozik.

² HORVÁTH Györgyi, *Utazó elméletek. Angolszász politizáló elméletek kelet-európai kontextusban*, Balassi, Budapest, 2014.

³ SAID, Edward, *Traveling Theory. The Edward Said Reader*, ed. Moustafa BAYOUMI – Andrew RUBIN, New York: Vintage, 2000. 195–217.

⁴ HORVÁTH Györgyi I.m.